

Вищевикладене дозволяє зробити такі висновки. Права і свободи дітей постійно перебувають під захистом держави та міжнародної спільноти. РФ постійно порушує міжнародні норми щодо прав дітей, зокрема, право на життя, безпеку, недоторканість, освіту, захист від катувань, сексуального насильства та інші. Злочини, які коять російські військові проти українських дітей, стали предметом розслідування Міжнародного кримінального суду, Генеральної прокуратури України, правоохоронних органів України та іноземних держав за принципом універсальної юрисдикції, що дає підстави сподіватися на розслідування на високому професійному рівні та покарання винних.

Список використаних джерел:

1. Шульц О. А. «Права дитини» як категорія сучасного конституційного права. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 91–96.
2. Джуган В. О. Проблеми захисту прав дітей під час воєнних дій в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 63–67.

УДК 343.241

<https://orcid.org/0000-0003-1173-7975>

Шинкарьов Юрій Вікторович,
завідувач кафедри правового регулювання економіки
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
кандидат юридичних наук, доцент
yurand_shin@ukr.net

ЩОДО РОЗУМІННЯ ПРАВИЛ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМ У ЯКОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСАД ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Сучасний закон про кримінальну відповідальність приділяє значну увагу правовому регулюванню процесу призначення покарання. Є фактом, що цей процес здатний докорінним чином змінити долю особи, якій призначається покарання і одночасно задовольнити вимогу суспільства щодо справедливості і уявлення про належну і допустиму кару особи, яка спричинила шкоду охоронюваним законом суспільним відносинам, правам, благам. Особливою категорією осіб, які можуть бути піддані кримінальному покаранню складають неповнолітні особи. Ця категорія осіб є унікальною свого роду, оскільки вони не досягли певного віку, їх фізичні і психічні властивості є значно більш вразливими і можуть зазнати непоправних змін внаслідок застосування кримінального покарання. Тому, законодавець встановлює особливі вимоги до порядку притягнення до

кримінальної відповідальності таких осіб і до покарань, що можуть бути застосовані до такої категорії осіб. Але цим особливе відношення до неповнолітніх в розрізі застосування до них заходів кримінальної відповідальності і покарання зокрема не обмежується. Є особливості і щодо порядку призначення покарання неповнолітнім особам. Вимога особливого підходу при притяганні до кримінальної відповідальності неповнолітніх і призначення їм покарання висувається і багатьма міжнародно-правовими актами та підтримується законодавцями більшості країн світу. Тому така тенденція є і абсолютно закономірною для України.

Мало того, встановлення особливого підходу до покарання та його застосування відповідно до такої категорії осіб, як неповнолітні є вимогою для сучасного демократичного суспільства із пануванням верховенства права.

В цілому, порядок призначення покарання в чинному Кримінальному кодексі України регулюється Розділом XI «Призначення покарання». Ключовою у цьому розділі ст. 65 КК України «Загальні засади призначення покарання». В ній регламентуються основні засади чи правила, що застосовуються в усіх випадках призначення покарання до невизначеного кола осіб, саме тому вони і носять назву «загальних». Але, при цьому в літературі виділяються і спеціальні засади призначення покарання, які здебільшого пов'язуються із специфікою осіб призначення покарання яким вони регламентують. На цьому у власних наукових дослідженнях звертали увагу такі вчені як: Ворона В.С.[1], Дудоров О.О.[2], Попій А.С.[3] та інші вчені. Спеціальні правила призначення покарання згідно наукових досліджень вказаних вчених застосовуються і при призначенні покарання неповнолітнім особам. Самі по собі спеціальні засади призначення покарання полягають в окремих засадах чи правилах, що застосовуються або у чітко визначених законом випадках, або до окремих категорій осіб, як це зазначалося вище.

Питанням, що виноситься до обговорення у представлених тезах, є: чи дійсно законодавець встановив спеціальні засади призначення покарання для неповнолітніх осіб. Таке питання виноситься на обговорення у зв'язку із переоцінкою сутності спеціальних засад призначення покарання як субінституту кримінального права.

Покарання та його призначення такій категорії осіб, як неповнолітні регулюється Розділом XV «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх». Цим розділом визначаються особливості звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням до них примусових заходів виховного характеру, визначається система покарань, звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання та його відбування, погашення та зняття судимості.

Правовій регламентації покарання присвячено лише одна стаття – 103 «Призначення покарання». В цій статті визначається, що при призначенні покарання неповнолітньому суд, окрім обставин, передбачених у ст.ст. 65-67 КК,

враховує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього. Також при призначенні покарання неповнолітньому за сукупністю кримінальних правопорушень або вироків остаточне покарання у виді позбавлення волі не може перевищувати п'ятнадцяти років. Як ми бачимо, безпосередньо ст. 103 КК України, встановлює положення, що можуть хоч якось сприйматися у якості спеціальних засад призначення покарання тільки у ч.2 вказаної статті, де міститься гранична межа застосування кримінального покарання за сукупністю кримінальних правопорушень чи вироків. Окремих механізмів чи правил призначення покарання неповнолітнім особам вказана стаття не містить, відсутні, наприклад, певні пропорції зменшення чи збільшення покарання. Мова йде, тільки про встановлення максимальної граничної межі покарання, при чому виключно у виді позбавлення волі на певний строк – у розмірі до 15 років.

Таким чином, можна вимушено констатувати, що відповідний розділ XV «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх» чинного КК України не містить якихось спеціальних засад саме призначення покарання щодо неповнолітніх в комплексному розумінні сутності вказаного субінституту. Можна тільки говорити про елемент спеціальної засади призначення покарання у виді обмеження максимального строку його призначення. Тому, є сумнівним з методологічної точки зору вважати, що існують окремі нормативно визначені засади саме призначення покарання неповнолітнім особам. В будь-якому випадку це вимагає обговорення широкою науковою спільнотою для випрацювання єдиного методологічного підходу щодо віднесення певних засад призначення покарання до спеціальних.

Список використаних джерел:

1. Ворона В.С. Спеціальні засади призначення покарання окремим категоріям осіб. Дис. канд. юр. наук із спеціальності 12.00.08. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/13ea8c90-d5cf-43a2-a5b5-d8c05e822f93>,
2. Дудоров О.О. Спеціальні засади призначення покарання. Слово національної школи суддів. 2012. №1. С. 121-135. URL: rbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=cln_2012_1_15
3. Попій А.С. Призначення покарання за сукупністю злочинів в кримінальному праві України : автореф. дис. канд. юр наук. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/f045a8d1-af4e-48aa-8680-4f51c5434b1b>